AIDAC

Asesydd Interim Diogelu'r Amgylchedd Cymru

Adroddiad Ansawdd Dŵr: Galw am Dystiolaeth

Pwrpas yr adroddiad

Mae Asesydd Interim Diogelu'r Amgylchedd Cymru (AIDAC) wedi derbyn sawl cyflwyniad am lygredd dŵr yng Nghymru. O ganlyniad, ac yn unol â'i phwerau, mae'n bwriadu llunio adroddiad ar lygredd dŵr, a fydd yn cael ei gyfeirio at Weinidogion Cymru, i:

- asesu a yw'r fframwaith cyfreithiol presennol yn gweithio'n gywir;
- nodi ardaloedd posib lle nad yw'r amddiffyniad cyfreithiol presennol yn cyflawni'r buddion arfaethedig;
- nodi bylchau posibl yn y ddeddfwriaeth bresennol;
- nodi meysydd lle gall gweithredu ymarferol gael ei amharu gan y ddeddfwriaeth; ac i
- lunio argymhellion drafft ar sut y gellid gwella'r gyfraith.

Mae'r Assessydd yn ymwybodol bod Llywodraeth Cymru yn rhoi trefniadau ar waith ar gyfer adolygiad statudol o effeithiolrwydd Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd Amaethyddol), Cymru 2021 ac mae wedi cyhoeddi eu bwriad i benodi cadeirydd annibynnol i gynnal yr adolygiad hwnnw. Mae'n ymwybodol o'r risg o ddyblygu ac yn aros yn eiddgar i'r gwaith hwn symud ymlaen.

O ystyried yr adolygiad hwnnw, mae'r AIDAC, ar hyn o bryd, yn eithrio llygredd amaethyddol yn fwriadol o'r alwad hon am dystiolaeth. Mae hi'n dal i ystyried y ffordd orau o delio efo'r mater yma a bydd penderfyniad yn cael ei wneud pan fydd yn fwy glir sut y bydd adolygiad Llywodraeth Cymru o CoAPR yn symud ymlaen. Os yw cyflwynwyr yn dymuno cyflwyno tystiolaeth ynglyn â llygredd amaethyddol ar yr adeg hon, gallant wneud hynny yng nghwestiwn olaf yr arolwg gan roi cyfle i godi unrhyw bwyntiau ychwanegol.

Mewn perthynas ag elfennau eraill o ansawdd dŵr yng Nghymru, mae'r AIDAC yn gofyn am dystiolaeth i nodi:

- Y rhwystrau cyfreithiol a rheoleiddiol presennol i amddiffyn a gwella ansawdd dŵr yn effeithiol yng Nghymru;
- Offer cyfreithiol neu reoleiddiol presennol sydd ddim yn cael eu defnyddio yn ddigonol ar gyfer diogelu a gwella ansawdd dŵr yn effeithiol yng Nghymru, a;
- Dulliau cyfreithiol neu reoleiddiol newydd posibl y gellid eu datblygu i wella diogelwch a gwella ansawdd dŵr yn effeithiol yng Nghymru.

Adroddiad Ansawdd Dŵr: Cyd-destun Cefndir a Rheoleiddio

Mae dŵr glân yn hanfodol, nid yn unig i ddarparu ecosystemau iach ond hefyd i gefnogi diwydiant, hamdden a lles pobl. Felly, mae ansawdd dŵr da yn hanfodol i'r amgylchedd, i'r economi yn ogystal ag iechyd meddwl a chorfforol.

Ar hyn o bryd mae'r setliad datganoli yng Nghymru yn seiliedig ar fodel 'pwerau a gadwyd yn ôl'[1] lle gall y Senedd ddeddfu ar unrhyw fater ar yr amod nad yw'n cael ei atal yn benodol rhag gwneud hynny drwy gyfeirio at a.108A ac Atodlen 7A o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.[2] Felly, mae gan y Senedd gymhwysedd deddfwriaethol dros faterion sy'n ymwneud â dŵr. Mae gan y Senedd gyfrifoldeb hefyd i ddeddfu dros ymgymerwyr dŵr a charthffosiaeth ar yr amod eu bod yn gweithredu'n 'gyfan gwbl neu'n bennaf' yng Nghymru.[3]

Cyd-destun polisi Cymru

[1] Deddf Cymru 2017, a.3
[2] Deddf Llywodraeth Cymru 2006 a.108A a Sch.7A
[3] Deddf Diwydiant Dŵr 1991

Mae polisiiau sylweddol yng Nghymru yn ymwneud ag ansawdd dŵr. Mae Strategaeth Dŵr Cymru 2015 yn amlinellu dull Llywodraeth Cymru o ymdrin ag ansawdd dŵr dros y tymor hir.[4]

Yn unol â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, rhaid i bob corff cyhoeddus a restrir o dan a. 6 o'r Ddeddf gyflawni datblygu cynaliadwy gyda'r nod o gyflawni 'nodau llesiant'.[5] Felly, mae blaenoriaethau Llywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru (CNC) yn seiliedig ar y Nodau Llesiant a nodir yn DLlCD 2015.[6] Amlinellir sut yr ymdrinnir â phob un o'r nodau llesiant yng nghyd-destun dŵr yn Strategaeth Dŵr Cymru 2015.[7]

Mae Cymru wedi mabwysiadu egwyddor Rheoli Adnoddau Naturiol yn Gynaliadwy fel ei dull o reoli adnoddau naturiol. Mae dull Llywodraeth Cymru o reoli adnoddau naturiol, gan gynnwys ansawdd dŵr, wedi'i nodi yn y Polisi Adnoddau Naturiol.[8]

O 7 Ionawr 2019 ymlaen, gwnaed Systemau Draenio Cynaliadwy (SDCau) yn orfodol ar bob datblygiad newydd, yn amodol ar eithriadau cyfyngedig.[9] Mae SDCau yn wahanol i systemau draenio traddodiadol gan eu bod yn anelu at atgynhyrchu systemau i ddraenio dŵr sy'n ffoi ar y wyneb.[10] Yn dilyn ymgynghoriad gan Lywodraeth Cymru i SDCau, pasiwyd cyfres o offerynnau statudol i gyd-fynd ag Atodlen 3[11] o'r Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr.

Yn 2022 crëwyd Tasglu Ansawdd Afonydd Gwell Cymru fel partneriaeth rhwng Llywodraeth Cymru, CNC, Ofwat, Dŵr Cymru a Hafren Dyfrdwy. Mae'r Tasglu'n ymwneud yn bennaf â

---

4 Strategaeth Dŵr Cymru 2015, tud 5
5 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, p.3
6 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, p4
7 Strategaeth Dŵr Cymru 2015, tud 9 – 13
8 Y diweddaraf o'r rhain yw Polisi Adnoddau Naturiol 2017 | GOV. CYMRU
9 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010, Atodlen 3
10 SuDS Cymru – Systemau Draenio Cynaliadwy
11 Gorchymyn Cymeradwyo a Mabwysiadu (Gorchymyn Draenio Cynaliadwy (Cymeradwyo a Mabwysiadu) (Cymru) 2018) (dolen allanol); Materion gweithdrefnol sy'n ymwneud â chymeradwyo a mabwysiadu (Rheoliadau Draenio Cynaliadwy (Gweithdrefn Cymeradwyo a Mabwysiadu) (Cymru) 2018); Rheoliadau Draenio Cynaliadwy (Cais am Ffioedd Cymeradwyo) Cymru 2018) (dolen allanol); Gorfodi'r gofyniad am gymeradwyaeth gan y Corff Cymeradwyo SDCau (Gorchymyn Draenio Cynaliadwy (Gorfodi) (Cymru) 2018); ac Apeliadau yn erbyn penderfyniadau'r corff cymeradwyo SDCau (Rheoliadau Draenio Cynaliadwy (Apeliadau) (Cymru) 2018

rheoli gorlifiadau stormydd Cymru ond mae ei gylch gwaith hefyd yn ymestyn i faterion ansawdd dŵr.[12] Wrth gyflawni ei swyddogaethau mae'r Tasglu wedi creu cyfres o Gynlluniau Gweithredu i wella ansawdd dŵr yng Nghymru.

Fframwaith Cyfreithiol Cymru

Rheoliadau Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr

Yng Nghymru, y meincnod cyfreithiol sylfaenol y mae pob corff dŵr yn cael ei asesu yn ei erbyn yw Rheoliadau Amgylchedd Dŵr (Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017 (y Rheoliadau).[13] Mae'r rheoliadau hyn yn gosod dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru i atal diraddio ansawdd dŵr a chael pob corff dŵr i 'statws da' erbyn 2027.[14] CNC sy'n gyfrifol am weithredu y Rheoliadau yng Nghymru.

O dan y Rheoliadau mae angen 'cynlluniau rheoli basn afon' (CRhBA) ar gyfer pob 'ardal basn afon' (ABA). Mae'r CRhBA yn sefydlu amcanion amgylcheddol statudol ar gyfer cyrff dŵr o fewn Ardal Basn Afon y mae'n rhaid eu bodloni ac sy'n nodi'r rhaglen o fesurau y mae'n rhaid eu cymryd i wneud hynny.[15]

Mae tair ardal basn afon, pob un â'i CRhBA ei hun, yn gyfan gwbl neu'n rhannol yng Nghymru:[16] (i) Ardal Basn Afon Gorllewin Cymru (ii) Ardal Basn Afon Dyfrdwy (trawsffiniol â Lloegr) (ii) Ardal Basn Afon Hafren (dros ffin â Lloegr)

12 https://www.gov.wales/wales-better-river-quality-taskforce/terms-reference
13 Rheoliadau Amgylchedd Dŵr (Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2017, Atodlen 1(2)
14 Ibid, Rheoliad 16(4)
15 Rheoliadau WFDR (2017) 12 a 13
16 Asiantaeth yr Amgylchedd 'Map Ardal Basn Afon' (2015)
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7568ea40f0b6360e473e56/England_National_RBD_pdf.pdf
https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7568ea40f0b6360e473e56/England_National_RBD_pdf.pdf

Rhaid diweddaru CRhBA bob chwe blynedd; mae'r cylch CRhBA diweddaraf yn cwmpasu'r cyfnod rhwng 2021 a 2027.[17] Mae ymgynghoriadau cyhoeddus ar gyfer y cylch nesaf wedi cael eu dechrau yn ddiweddar gan CNC.[18]

Rheoliadau Trin Dŵr Gwastraff Trefol

Mae Rheoliadau Trin Dŵr Gwastraff Trefol (Cymru a Lloegr) 1994 yn rheoleiddio casglu, trin a rhyddhau dŵr gwastraff. Mae gollyngiadau o waith trin dŵr gwastraff yn gofyn am awdurdodiad rhyddhau o dan Reoliadau Trwyddedu Amgylcheddol (Cymru a Lloegr) 2016.[19]

Y Gyfarwyddeb Dŵr Ymdrochi

Mae Rheoliadau Dŵr Ymdrochi (RhDY) 2013[20] yn berthnasol i draethau neu ddyfroedd mewndirol lle mae disgwyl i lawer o bobl ymdrochi. Mae dyfroedd ymdrochi a ddynodwyd o dan y rheoliadau yma yn cael eu graddio ar system ddosbarthu sy'n amrywio rhwng 'rhagorol', 'da', 'digonol', neu 'wael'.[21]

Y Gyfarwyddeb Dŵr Yfed

Rhaid nodi pob corff dŵr a dynnir ohono i'w fwyta gan bobl ym mhob ABA, ar wahân i'r rhai sy'n darparu llai na 10m³ bob dydd fel cyfartaledd neu'r rhai sy'n gwasanaethu llai na 50 o bobl.[22] Hefyd, mae cyrff dŵr sy'n darparu mwy na 100m³ y dydd fel cyfartaledd yn destun gofynion monitro ychwanegol.[23]

Yn ogystal â sicrhau statws 'da' mae'n rhaid i bob corff dŵr sy'n nodi ei fod yn darparu dŵr yfed fodloni'r safonau dŵr yfed a nodir yn Rheoliadau Cyflenwi Dŵr (Ansawdd Dŵr) 2018,

[17] WFDR 2017, Rheoliad 12(6)
[18] Cyfoeth Naturiol Cymru / Cyfle i bobl lunio dyfodol dyfroedd yng Nghymru
[19] ibid, rheoliad 6(2); Hynny yw oni bai bod yr eithriad de minimis ar gyfer gollyngiadau o safle trin carthion fel y nodir yn Atodlen 3, mae Rhan 2 a2(1) o EPR 2016 yn gymwys
[20] Rheoliadau Dŵr Ymdrochi 2013 OS 2013/1675
[21] Y Gyfarwyddeb RhDY 2006/7/EC, Erthygl 5(1)
[22] Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr 2000/60/EC, Erthygl 7 (1)
[23] Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr h2000/60/EC, Erthygl 7 (1)

sy'n ymwneud â chwmnïau dŵr Cymru, a Rheoliadau Cyflenwadau Dŵr Preifat (Cymru) 2017, sy'n berthnasol i ddŵr a gyflenwir gan ffynonellau preifat.[24]

Deddf y Diwydiant Dŵr 1991

Deddf y Diwydiant Dŵr (DDD) 1991 yw'r brif ddeddfwriaeth sy'n llywodraethu cwmnïau dŵr a charthffosiaeth yn gyfan gwbl neu'n gyfan gwbl yng Nghymru. Mae'r DDD 1991 yn bennaf yn gosod dyletswyddau ar gwmnïau dŵr a charthffosiaeth ac awdurdodau lleol ynghylch cyflenwad dŵr a materion dŵr gwastraff, ond mae dyletswyddau mewn perthynas ag ansawdd dŵr hefyd wedi'u cynnwys.[25]

Mae Adran 68 o'r DDD yn nodi bod yn rhaid i ddŵr yfed fod yn iach pan gaiff ei gyflenwi.[26] Mae'r meini prawf ar gyfer dŵr yfed, i gymhwyso yn ei gyfanrwydd wedi'u nodi yn Rheoliad 4, Rheoliadau Cyflenwi Dŵr (Ansawdd Dŵr) 2018 O.S. 2018/647.

Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol 2016

Mae'r prif droseddau llygredd dŵr yng Nghymru wedi'u nodi yn Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol (Cymru a Lloegr) 2016 (fel y'u diwygiwyd).[27] O dan y Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol, rhaid i berson beidio ag achosi neu ganiatáu 'gweithgaredd gollwng dŵr' neu 'weithgaredd dŵr daear' yn fwriadol, ac eithrio o dan ac i'r graddau a awdurdodir gan drwydded amgylcheddol neu oni bai bod y gweithgaredd wedi'i restru fel gweithgaredd esempt.[28] Mae torri rheoliad 12 yn drosedd.[29]

Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Storio Olew) (Cymru) 2016

Mae Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Storio Olew) (Cymru) 2016 yn berthnasol i unrhyw fath o olew, gan gynnwys petrol, diesel, cerosen, olew iro (mwynau a

[24] Rheoliadau Cyflenwi Dŵr (Ansawdd Dŵr) 2018 O.S. 2018/647; Rheoliadau Cyflenwadau Dŵr Preifat (Cymru) 2017 O.S. 2017/1041
[25] Mae Rhan 3 o DDD 1991 yn nodi dyletswyddau'r cwmnïau dŵr o ran cyflenwad dŵr; Mae Rhan 4 o DDD 1991 yn nodi dyletswyddau cwmnïau dŵr ynghylch carthffosiaeth.
[26] DDD 1991 s 68 (1)
[27] Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol 2016 O.S. 2016/1154, Rheoliadau 38(1) a 12(1)
[28] Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol 2016 12(1)
[29] Rheoliadau Trwyddedu Amgylcheddol 2016, Rheoliad 38(1)

synthetig), olew gwastraff, llysiau ac olew planhigion[30] mewn cynwysyddion sydd â chynhwysedd o 200 litr neu fwy.[31] Rhaid i berson sydd yn y ddalfa neu'n rheoli olew sicrhau ei fod yn cael ei storio mewn cynhwysydd sydd â digon o gryfder, wedi'i osod yn gywir ac wedi'i leoli o fewn system gyfyngu eilaidd.[32]

Mae methu â chydymffurfio ag unrhyw ofyniad yn rheoliadau 4 i 8 yn drosedd, y mae person yn atebol amdani ar gollfarn ddiannod neu ar gollfarn ar dditiad neu dirwy.[33] Mae rheoliad 10 yn darparu y gall CNC, fel y rheoleiddiwr amgylcheddol, osod sancsiynau sifil mewn perthynas â'r drosedd honno.

Ansawdd Dŵr cyfredol yng Nghymru

Yn y 3ydd cylch dosbarthu o dan Reoliadau Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr 2017, dywedodd CNC mai dim ond 40% o gyrff dŵr ledled Cymru ddaearyddol oedd â statws da neu well.[34] Mae CNC hefyd yn casglu data ar y rhesymau pam nad yw cyrff dŵr yn cyflawni statws da - mae'r data a luniwyd ar gyfer y 3ydd cylch dosbarthu yn dangos mai amaethyddiaeth a defnydd tir gwledig oedd y rheswm dros beidio â chyflawni statws da yn y rhan fwyaf o gyrff dŵr, ac yna'r diwydiant dŵr, mwyngloddio a chwarela a threfol a thrafnidiaeth.[35]

Mae CNC hefyd yn cofnodi digwyddiadau llygredd sylweddol ar ei System Cofnodi Digwyddiadau Cymru y mae'n eu cyflwyno wedyn ar borth Digwyddiadau Llygredd Amgylcheddol Cymru. Mae data a gasglwyd o'r porth hwn ar yr ystod dyddiad hiraf sydd ar

[30] Llywodraeth Cymru 'Cadw eich storfa olew yn ddiogel Canllawiau ar Reoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Storio Olew) (Cymru) 2016' (2016)
[31] Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Storio Olew) (Cymru) 2016 O.S. 2016/359, Rheoliad 3
[32] Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Storio Olew) (Cymru) 2016, Rheoliad 4
[33] Rheoliadau Adnoddau Dŵr (Rheoli Llygredd) (Storio Olew) (Cymru) 2016, Rheoliad 9
[34] Cyfoeth Naturiol Cymru / Cynlluniau Rheoli Basn Afon 2015-2021

[35] Cyfoeth Naturiol Cymru - Citrix FileShare (sharefile.eu)

gael (01/03/2016 – 03/04/2022) yn dangos bod 4857 o ddigwyddiadau wedi'u cadarnhau yn effeithio ar ddŵr wyneb yng Nghymru rhwng y dyddiadau hyn.[36]

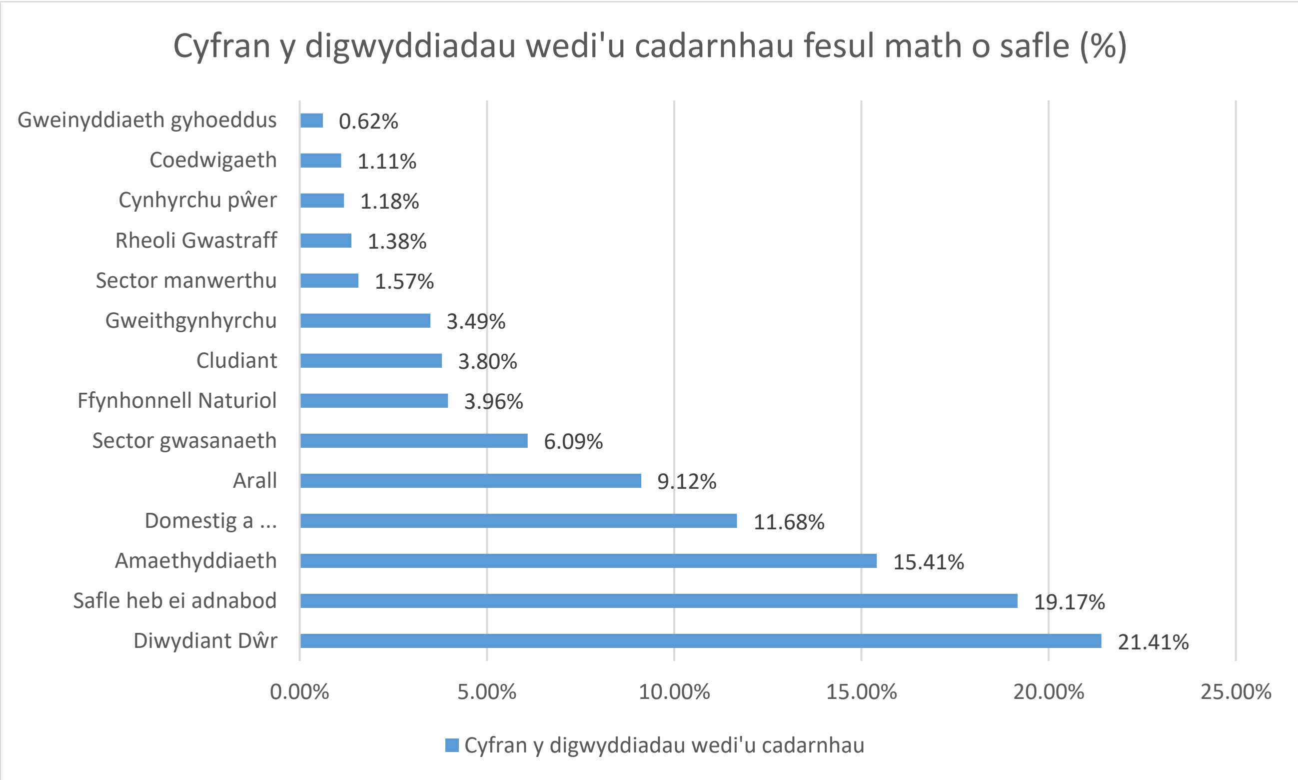

Ffigur 2 – Cyfran o'r digwyddiadau llygredd dŵr sylweddol yn ôl math o safle.

Mae'r data hwn yn awgrymu mai'r diwydiant dŵr yw'r cyfrannwr uchaf at yr achosion o lygredd sylweddol a adroddwyd i CNC. Mae'n bwysig nodi, lle nad yw'n bosibl nodi'r ffynhonnell llygredd ni fyddai adroddiadau yn ymddangos ar y Systemau Cofnodi Digwyddiadau.[37] Fodd bynnag, lle gall CNC gadarnhau bod achosion o lygredd yn

[36] Cyfoeth Naturiol Cymru Gwybodaeth Amgylcheddol Porth Cymru [Digwyddiadau Llygredd Amgylcheddol | Porth Gwybodaeth Amgylcheddol Cymru (arcgis.com)]

[37] Eglurhad technegol CNC ar gyfer Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig y Senedd 'Rheoliadau Adolygu Rheoli Llygredd Amaethyddol (Cymru) 2021 (CoAPR)' [APR 32 Adnoddau Naturiol Wales.pdf (senedd.cymru)]

digwydd, ond nad ydynt yn gallu adnabod ei ffynhonnell, mae'r digwyddiad yn cael ei ystyried yn "Safle heb ei adnabod."

Dylid nodi hefyd bod gofynion hunan-adrodd, sy'n cynnwys digwyddiadau sydd â'r potensial i lygru ond na allai arwain at effaith amgylcheddol, yn arwain at chwyddiant posibl o ddigwyddiadau a adroddir gan y diwydiant dŵr.[38]

Cyflwyno tystiolaeth i'r alwad am dystiolaeth

Dylid cyflwyno tystiolaeth drwy'r holiadur canlynol.

Mae yna hefyd opsiwn i gyflwynwyr uwchlwytho dogfen ychwanegol i gefnogi eu cyflwyniad. Dylai hyn fod yn gyfyngedig i ffeil unigol o 10mb. Yn ddelfrydol, dylai fod ar ffurf pdf, fodd bynnag gellir cyflwyno geiriau, Excel neu ddelweddau hefyd.

Defnyddio tystiolaeth a diogelu data

Mae'r holl dystiolaeth yn cael ei chadw yn unol â pholisi diogelu data'r AIDAC ac fe'i defnyddir at ddibenion yr Adroddiad Ansawdd Dŵr yn unig. Tybir bod ymgeiswyr yn barod i gael eu sefydliad yn gysylltiedig ag unrhyw sylwadau ysgrifenedig yn yr adroddiad terfynol. Ni fydd unrhyw wybodaeth gyswllt ychwanegol yn cael ei darparu. Dim ond at ddibenion eraill y bydd deunydd a gyflwynir mewn tystiolaeth yn cael ei ddefnyddio neu ei rannu â thrydydd partïon gyda chaniatâd y darparwr.

Sylwch y gall gwybodaeth a gyflwynir i'r GCC gael ei rhyddhau i'r cyhoedd neu bartïon eraill yn unol â'r gyfraith mynediad at wybodaeth (Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004

[38] Eglurhad technegol CNC ar gyfer Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig y Senedd 'Rheoliadau Adolygu Rheoli Llygredd Amaethyddol (Cymru) 2021 (CoAPR)' APR 32 Adnoddau Naturiol Wales.pdf (senedd.cymru)

(EIR, Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 (DRhG) a Deddf Diogelu Data 2018 (DDD 2018)). Llywodraeth Cymru yw'r rheolydd data ar gyfer yr AIDAC ar hyn o bryd.

AIDAC

Asesydd Interim Diogelu'r Amgylchedd Cymru

Dyddiad cau'r alwad am dystiolaeth

Y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau yw dydd Llun 5 Awst 2024.

Os oes angen rhagor o wybodaeth arnoch am yr alwad am dystiolaeth neu os oes gennych unrhyw gwestiynau am eich cyflwyniad, cysylltwch â ni drwy e-bost yn **IEPAW.gov.wales**